

Jiřina Šiklová

Smrt se dá přihostit

„Jiřinu nesmíte vynechat,“ nenechali nás na pochybách přátelé, kteří o naší práci na knížce věděli. Proč pochyby? Přece jen se k tématu naplno vyjádřila ve svých textech: téma výslovně ohledává v knížce Vyhoštěná smrt a ve svém knižním rozhovoru Bez ohlávky se otevřeně dotýká i vlastní smrtelnosti a svých přání či očekávání v tomto ohledu. Jiřina však o našem nápadu na knihu o smrti věděla ještě před prvními rozhovory, a tak jsme se nakonec objevili v jejím bytě v Klimentské ulici. Měla zvláštní energii, zčásti živenou smutkem ze ztráty Ivana Havla, až jsme na chvíli zakolísali, zda nepřijít jindy. Vytrvali jsme. Netušíce, že jde o její rozhovor poslední...

V úvodu své knížky Vyhoštěná smrt se ptáš: „Není to patologické mluvit o smrti, dokud člověk ještě žije?“ Je, nebo není?

Není, naopak. Je to základní kritérium přístupu, že jediný živočich, který si uvědomuje konečnost svého života, je člověk. Smrt určuje rozdíl mezi živočichem a živočichem —člověkem.

Když tedy děláme, jako že smrt neexistuje, tak se stáváme zvířátky?

Buď jsme blbí, anebo jsme na úrovni zvířat. Většina kultury pochází z reflexe smrti. Vytěsnit ji je složité, ale někomu se to podaří.

Proč ji vytěsňujeme?

Protože lidi si stále myslí, že budou jenom a jenom žít tak, jak jsou zvyklí.

V dětství jsem viděla hodně mrtvých lidí, žila jsem tady ve středu Prahy v Klimentské ulici a v době povstání tu bylo na ulici plno mrtvol. Střílelo se, občas padla bomba, ale do toho mě rodiče nepouštěli. Běželi jsme do krytu, maminka chtěla být s námi a s tatínkem, který byl lékař. Jiná bába by byla ráda v krytu sama, ale moje matka ne. Mrtvých na ulici bylo hodně, pak je tahali tady do školy, tam je skládali. Rodiče mi neříkali: „Nedívej se na to, holčičko.“

A jak jsi to jako holčička vnímala?

Určitě ne jako něco, co by bylo tak hrůzné, protože to patří k životu. I když málokdo to zažívá už v deseti letech. Když přišel Hitler do Německa, Židi před ním utíkali taky do Československa. Přitáhli sem peníze, žili tady a měli možnost ty peníze investovat. Tenhle celý blok postavili. Tatínek říkal: „Tohle patro bychom si mohli koupit.“ A nebyli jsme bohatí, tatínek byl normální lékař. Tak jsem přišla úplně do nového.

Jsi úplně stejně stará jako tenhle barák.

To jsem. A pamatuju se, jak přišli Němci do Prahy. Tehdy se mezi okna dávaly vyvětrat peřiny a jednou maminka říká: „Hele, tamhle někomu spadla peřina.“ Já tam běžím, abych se z okna na tu peřinu

podívala, holčička zvědavá, a máma mě srazí k zemi a říká: „Nedívej se, to je pan Klein.“ Z oken baráku skákali Židi. A to byl velký zážitek.

Ten rozhovor má být o smrti, tak bude docela cennej, až umřu, když bude můj poslední.

Pokud bude poslední. Snad se ale ještě nechystáš?

Nechystám.

Už je to osm let, co jsi napsala *Vyhoštěnou smrt*. Byl to od tebe i pokus smrt zkrotit, nebo už jsi ji zkrotila předtím?

Já jsem ji nekrotila, proč? Já tu knížku napsala pro lid obecný.

Psala jsi tam, že o smrti se má mluvit, protože se tak sníží napětí.

Určitě.

Ale v některých rodinách se tím napětí nejspíš zvýší.

Většina lidí to ututlává: „Prosím tě, dědečku, vždyť tu budeš ještě dvacet let. Ale chlape — co si dáme zítra k obědu?“

Kvůli komu se to zamlouvá?

Kvůli těm blízkým, ale i kvůli těm, co o tom sami takhle mluví.

Vymlouvá se na dědečka, ale nechce sám?

Nemá chuť o tom mluvit.

Kdo nemá víc chuť o tom mluvit?

Ti blbci středního věku. Starší člověk se většinou smrti nebojí. Buď je věřící, a pak to má vyjednaný, nebo není věřící a ví, že se to holt nějak zvládne. Lidi vašeho věku ale nevědí, jak o tom mluvit. Zatímco dřív každý venkovský farář dovedl o smrti mluvit. A je to velký problém. Pracovala jsem v Thomayerově nemocnici na gerontologii, kde byl jednolůžkový pokoj, takzvaná čtyřka, a tam mne primář často posílal. Na čtyřce lidi umírali.

Jak se stalo, že jsme o smrti přestali mluvit?

Protože jsme přestali být orientovaní na náboženství a zároveň jsme se přestali o tyto věci zajímat. Protože přeci „život je nádherný“. Začali jsme se mít moc dobře, předtím si člověk mohl říkat: Mám se tu špatně, budu se mít líp na nebesích. O smrti se začalo mluvit jako o patologii. Ještě do druhé světové války se lidi ptali: „Kde máš dům a kde máš hrob?“ Ptáte se na to lidi dnes?

Ted' se na to ptáme už několik měsíců každého: „Kde budeš ležet?“

Já to vím. Ve svém hrobě na Olšanech. Tam už je plno předků.

Takže v hrobce?

